

HYPERION

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

Director: **C. ARGINTARU**

COLABOREAZĂ :

Luis de Oteyza, Dumitru D. Stănescu, C. Argintaru, O. Apostol, I. Meșiu, Al. Iacobescu (trad. din Shelley), J. Romero de Torres, Ion Th. Ilea, Octavian Șireagu, Carol Kudelass, Sabina Paulian, Sandu Jernea, Aug. Tătaru, M. Olinescu, Mihail Pinteș, N. Busu, Sorin B. Rareș, Corneliu Albu, V. Reu, Henry Helfant, V. Beneș și Banul Mărăciine

Plastică, Muzică, Cărți, Reviste și Note

ANUL I, Nr. 6 DIN IUNIE 1932, CLUJ

Hui-kai

Humanidad es opio fuerte,
¡Oh, mi amor extremo-oriental!
Con tu flujo letal,
abandonado me sumiste
en un paraíso artificial.
... Y he despertado enfermo y triste

Luis de Oteiza

HAI — KAI

*De opium beat — un arivist —
 Ah! dracul meu xtremo — oriental!
 Parfumul tău quosi n.ortal,
 M'a transportat prin noi de amest
 În paradisul art ficial, —
 Și m'am trezit bolnav și trist.*

IN MANUS TUAS DOMINE...

... Dormii până dimineața. Noaptea anterioară, petrecută veghind, drumul obositor de o zi întregă și emoțiile prin care trecusem, mă dăduseră pradă unui somn greu și prelungit. Soarele pătrundea ca un torent în cameră când mă deșteptai. Nu m'ași fi deșteptat încă, dacă fratele Antonio care tot mă mai ținea de umeri, nu m'ar fi scuturat ca pe un măslin copt.

Bălbăii pe jumătate adormit:

— Ați aranjat plecarea?... Putem scăpa?

— Nu; nu putem fugi.

— Nu putem fugi?... Și pentru ce?

— Pentru că azilul este înconjurat. Vor să-l ia cu asalt.

Mă desmeteciii pe loc. Inconjurați? Expoși unui asalt? Sării din pat și smulgând hainele de pe scaun, mă îmbrăcai grăbit. Și în timp ce mă îmbrăcam, mă cuprinsese o mânie absurdă. Eram furios pe fratele Antonio care mă condusese pe acest drum; pe călugărițele cari nu-mi ascultaseră sfatul când le propusesem să fugim de cu seară și pe „Propaganda Sfințelor Infante”, care se amestecau unde nu trebuia. În special, asta mă indigna grozav. De ce pretindeau ele să îndrepte lucrurile și să cmande într'o țară străină? Ce le păsa lor dacă chinezii își omcoară copile?... N'aveau decât să și-le omcoare; așa-i obiceiul la ei. Nu să le salveze ele și să le mai învețe și catehismul.

Cdată îmbrăcat, alergai afară. Abia ajunsei la capătul coridorului care ducea spre încăperile exterioare și auzii strigătele asediatorilor. Trecând prin curte, văzui copilele fugind dintr'un colț într'altul înspăimântate, ca o turmă fără stăpân. Mă apropiai de poartă amestecându-mă în grupul pe care-l formau maicile și fecioarele. În fruntea grupului, sora Tereza a cărei statură micuță părea crescută dintr'odată până la a cuprinde materialmente intrarea deschisă, stăvilea numai cu

HYPERION

privirea și cu gestul o mulțime enormă de chinezi înarmați cari voiau să patrundă în Orfelinat. Ei vociterau în cor, pe când ea răspundea cu voce duicasă, dar vibrantă ca o frunză de oțel.

— Ce spun? — întrebai pe fratele Antonio.

— Infamii, domnule. Spun că maicile cumpără copilele pentru a le ucide și face medicamente din ele; că în sacristia capelei ar fi sute de cadavre; că vor să intre înăuntru să le vadă cum sunt ciopârțite. Minciuni, minciuni infame.

— Și sora Tereza ce zice?

— Dânsa le răspunde că nu știu ce vorbesc. Inchipuiți-vă...

— De ce nu-i lasă mai bine să intre? Dacă nu-i nici o moartă, se vor convinge că s'au înșelat.

— Sunt convinși ei că spun minciuni. Inșă altul le e scopul lor: să intre înăuntru și să pună mâna pe Orfelinat spre a-l prăda și distruge. Povestea cu copilele asasinate au scornit-o provocatorii ca să întărate și pe ceilalți.

— Totuși, când vor vedea toți că nu este nici un cadavru...

— Nenorocirea este că sunt!.. Copilele cumpărate sunt niște muribunde. Și mor aproape toate. Cum vreți să trăiască un prunc de 4—5 zile, pe care mamă-sa nu l-a lăptat deloc! Zilele astea n'au putut fi îngropate. Sunt multe cadavre în sacristie.

În timpul acesta chinezii tăcuseră pentru a auzi pe sora Tereza care reușise să se facă ascultată.

— Sora Tereza zice — îmi traduse fratele Antonio — ca să intre trei sau patru și vor vedea că nici o rană nu există pe cadavre.

Formula de tranzație fu acceptată, după cum înțelesei. Sora Tereza lăsa să intre câțiva chinezi și închise poarta după ei. Călugărițele se duseră cu cei admiși în capelă. Le urma și eu și după mine veni și fratele Antonio.

Trecurăm cu toții pe dinaintea altarului și pătrunserăm în sacristie. În fundul acestei încăperi era un șir de cadavre micuțe. Chinezii se apropiară să le examineze. Deodată unul dintre examinatori scoase un strigăt, arătând spre două cadavre cari erau mutilate. Unul din ele avea o rană la gât și altuia îi lipsea un picior. Fuseseră roase de șoareci, se vedeau perfect urmele danturii rozătoarelor. Chinezul însă nu înțelese, sau se făcu că nu înțelege. Strigă cât îl ținea gura. Tovarășii lui începură și ei să țipe și să tragă focuri de armă, fără însă a lovi pe cineva.

Inspăimântate de detunături și înăbușite de fum, călugă-

rițele ieșiră din sacristie refugiindu-se grămadă lângă altar. Eu vroii să ies mai departe, în curte, trebui însă să mă reîntorc din prag. Impușcăturile fuseseră numai un semnal și la auzul lor, Orfelinatul fusese luat cu asalt de mulțimea care aștepta afară. Curtea fu invadată și văzui cum chinezii lugăreau pe pensionare. Fecioarele alergară la maici în capelă. Impins de unele, mă pomenii lângă celelalte formând cu maicile, fecioarele, fratele Antonio și eu un grup al groazei. Crucifixul altarului se ridica deasupra noastră neputincios.

În clipa următoare aveam în față țeava armelor de foc și lama săbiilor, coaselor și cuțitelor. Cei mai feroci dintre asaltanți, disprețuind prada pe care o sugerează lăcomia și renunțând chiar la copilele cari în China ațâță pottele bestiale mai mult ca ori unde, năvăleau în capelă pentru a ne omorî, pentru a ne masacra... Dar nu ne împușcară, nu ne străpunseră și nu ne secerară dintr'odată. Rămaseră nemişcați ascultând glasul unui fel de șef.

— Ce oroare — îmi șopti fratele Antonio auzind primele cuvinte.

— Ce vrea? — întrebai eu.

— Să abjurăm, să renegăm pe Dumnezeu, să siărămăm crucifixul. Numai dacă facem asta, ne lasă viața.

Oratorul își termina cuvântarea și sgomotoase aclamațiuni ieșeau din piepturile tovarășilor săi la cari un moment mă gândii să mă alătur cu entuziasm.

Foarte bine! Se mulțumeau numai cu atât? Eu unul eram încântat, foarte încântat. Să abjur, când eram liber cugetător? Să reneg un Dumnezeu și atâta tot, când toți Dumnezeii cari există și vor mai exista, mi se par ficțiuni goale? Să sfărăm două bețe încrucișate cu figura filozofului din Nazaret, care pentru mine nu fusese decât unul din atâția filosofi și destul de discutabil în ideile sale? Cu plăcere... imediat! Toemai voiam să-l rog pe fratele Antonio să comunice acelor Lon-Kui că nu vedeam nici un inconvenient în a le face pe plac și că, dacă doreau, ca bacșiș, eram gata să dedic și câteva mătănii lui Confucio.

Mă oprii însă văzând pe sora Tereza înaintând spre energumenii cari vociferau și amenințau continuu. Surprinzătoare viziune! Figura acelei femei părea tăiată în diamant, atât era de strălucitoare și de dură. Imbrăcămintea ei albă cădea rigidă, ca agățată într'un cuier, căci încordat de nervi, corpul ei slăbuț, era în acel moment tot așa de teapăn ca un manechin. Ochii îi erau numai flăcări și din gură îi eșiră cuvinte pă-

trunzătoare. Vorbea în incomprehensibila limbă chinezească; eu însă o înțelegeai. O înțelegeai, da. Spusese: „Nu. Niciodată. Omorâți-mă”.

Și deodată, toată energia ei, neînvingea ei energie diamantină, se transformă într-o dulce și mistică toropeală. Iși îndoi corpul spre a îngenunchia, își împreună mâinile suav, ochii-i se umplură de lacrimi și buzele ei murmurară:

— *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.* O altă călugăriță o imită, îngenunchind alături și repetând ca un ecou formula celor cari vor muri. O alta îngenunchie fără să spună ceva, fiindcă cuvintele i se opreau pe limba paralizată de teroare; doar genunchii căzând pe podea făcură un șgomot sec, expresiune fermă a voinței sale. Și încă una îngenunchie tot așa de tăcută și fără nici un șgomot, căzând amețită, distrusă, ca masa de zăpadă care se scufundă; era sora Valentina „cea mai frumoasă porumbiță” care-mi amintea de Dona Inés.

Și pe rând îngenunchiară și fecioarele, acele copilandre chineze cari purtau rasa călugărească nu numai pe corpurile lor galbene ca lămâia, dar și în sufletele lor exotice. Apoi îngenunchie fratele Antonio care nici măcar nu era îmbrăcat cu rasa călugărilor catolici, căci își pusese pantalonii scurți și vestonul vătuit, proprii tenului galben, obrazilor ieșiți și ochilor lui oblici. În sfârșit — și vă asigur că puteți crede, oricât ar părea de necrezut — îngenunchiai și eu.

Da; eu însumi. Eu, scepticul, necredinciosul, adversarul clericalismului: eu, Pedro Garcia Gómez, radical prin ereditate și ateu din convingere. Căci lăsând la o parte toate acestea, eu eram o persoană decentă, un om demn, un spirit cavaleresc... Și consideram că ar fi o lașitate, un lucru nedemn și o indecență, ca să nu urmez purtarea acelor femei, a acelor copile și a celui călugăr sau acolit, sau orice ar fi fost. Pentru fanaticii Chinezi cari ignorau filiațiunea mea politică și ideile mele materialiste, nu ași fost, renegând — prefăcându-mă că reneg — decât un catolic mai puțin abnegat decât călugărițele și fecioarele și chiar decât chinezul convertit la creștinism. Ei, bine, dar pentru ceilalți?... Ce ași fi fost eu pentru frumoasa sora Valentina și pentru sora Tereza?... Nimic; nimic! Mai bine să mor închinându-mă lui Christ.

— *In manus tuas, Domine...*

LUIS DE OTEYZA

Traduceri de
Dumitru D. Stănescu

DIMINEAȚA DE IUNIE

*Cerului i-a roșit geana
la zenit
și fug negurile gonite
de lumina ce se varsă
în cuprinsul nesfârșit.*

*Soarele și-arată capul
rotunjit ca un altar,
urmărind biruitor
fuga stelelor ce dispar.*

*Pe tarla zorește pasul muncitorul,
să prășească pe răcoare
tot ogorul.*

*Spre fântâna ce din vale
între sălcii pitulată,
trec cântând
doi flăcăi
îndemnând s'ajung'o fată.*

*Din răzor
s'adună rouă, —
pe 'ndelete acum se lasă
dogoreală de cuptor.*

DUPĂ PLOAIE

*Subt ropotul de ploaie cu bolboroși
țărâna a sfărăit
ca o spuză stropită,
pământul miroase a leșie
și de-atâta umezeală
pare 'ntinerit.*

*S'a răcorit bușneagul de căldură
ce 'ncepuse să fiarbă;
picură roua din firele de iarbă.*

*Pasărilor, Cluj / Central University Library Cluj
pitulate în cuibul lor
din gemânarea ramurilor,
rămân tăcute
în această liniște adâncă;
doar goangele mai zumzăie încă.*

*Pe această vreme vânăță,
brotăceii verzi ca frunza,
prin poeni
sar pe burueni.*

*Melcii se trudesesc pe crecile de soc
îndoindu-și trupul fără oase
lăsând în urma lor
poteci de dâre cleioase.*

*Gospodarul,
prinde o mână în chimir
și cu alta își face cruce
ducând trei degete la mir,
privește lacom la belșugul din ogor
și sătul*

*de atâta spor,
își vede de pe acum
arana în pățul.*

*Veselia începe prin sate.
Vântul adie sănătate.*

E VARĂ

*Când spicul de grâu ține
în vârful lui o vrabie
ce-i ciugule semințele pline
de lapte;
când plugarii își pun pălărțile de paie
lucrate de copii lor
în școala primară, —
e vară.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj
*Când florile mălinului își cască gura
găzduind în sălașul lor
poporul de albine;
când printre aglice și sulfine
sopârlele nu mai au odihnă
sbeగుందు-se până soarele merge spre sară, ---
e vară.*

*Si când fetițele și copiii,
descultți,
fug chiuind pe izlazuri și răzoare,
dând buzna la jghiaburi
unde se stropesc cu apă
de arșița de soare
ce arde ca o pară, —
e vară.*

. . . . .

*Doar în sufletul meu
unde suferința mereu
înjugată, ară,
nu mai e vară.*

CRAII DE NOAPTE

Se joacă stelele
 Deasupra văilor,
 Despletite Ielele
 Sar din șanțuri,
 Desleagă din lanțuri
 Robii pământului.
 Înaintea lor
 Iși tolănesc trupul
 Rotund ca și stupul
 Și plin de vigoare.
 Robii 'n răzoare
 Le storșesc sânii
 Și se îmbată
 De-atâta dorit,
 De-atâta iubit.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tremură 'n tufani pădurea
 La răcoarea de izvor,
 Un voinic își cântă draga
 Ce-a lăsat-o în pridvor.

Sgomot de copită
 S'aude 'n răscruci,
 Pocnesc trei pistoale
 Dela trei haiduci.

Noaptea Smeii ies din găuri cu balauri după ei,
 Umblă după Cozânzene cum li-e vechiul obicei:
 Strâmbă Lemne și trăznitul de Sfărâcă la Pietroiie
 Le țin calea, le sparg capul și duc prada în zăvoaie.

C. Argintaru

LEGENDA ARIEȘULUI, CRIȘULUI ALB ȘI TÂRGULUI DE FETE DE PE MUNTELE GĂINA

*De prin lume adunată
Și iarăși la lume dată*

Anton Pan.

Nori negrii treceau sălbateci deasupra vârfurilor muntelui Găina, pe alocurea acoperit de arbori inverziți, ce se profilau pe cer ca niște străjeri neclintii.

O! de mult.... tare de mult, pe vârful Găinei — zidit pe patru mari stâlpi de aur — se ridica un palat mare, locaș de negrăit farmec al unei zâne frumoase, cu ochi albaștri ca cerul, cu părul mare lăsat pe spate, în care adesea șăgalnicul vânt se juca, iar razele bătrânului soare se întreceau în strălucire cu frumusețea acestei zâne.

Și era zâna de o bunătate îngerească. Și-și iubea chinuitul ei popor ce muncea din greu la poalele, în jurul și'nlăuntrul muntelui. Poporul o iubea negrăit de mult. Ce sărbătoare mare era când zâna cobora în mijlocul oamenilor săi, mângâind pe bolnavi, dând daruri celor nevoiași, ascultând durerea celor cu ochii în lacrimi, durerea celor sbuciumați, sufletește și cu zâmbetul ei îngerească, cu mâna ei mică și albă, fără po-doabe lumești, dar cu daruri dumnezeiești, împărția în juru-i mulțumiri și pe alocurea fericire.

Și nu era colț al pământului să nu fi aflat de zâna bună și frumoasă. Nenumărați feciori de împărați voiau să o ia tovarășa lor de viață. Zadarnică le-a fost însă bătaia la porțile de aur ale palatului ei. Și întreaga ceată de crai mândri și bogați, cobora muntele cu părere de rău că nici măcar strălucirea frumuseței ei nu a fost văzută.

Zâna cu nici un chip nu voia să părăsească bunul dar chinuitul său popor.

Zânei îi dăduse Dumnezeu pentru bunătatea ei nemăsurată o găină albă ca neaua și-i pusese pe cap o coroană mică de aur. Găina era hărăzită dela Dumnezeu ca în fiecare zi să facă un ou de aur.

Și când se mărita vre-o fecioară din popor, îi dăruia zâna în ziua nunții și un ou de aur. În acest ou era închis întregul noroc al tinerilor căsătoriți și fericirea noului cămin.

Și așa ajunsese cu vremea că feciorul nu se hotăra să se cunune dacă fecioara aleasă nu-i arăta oul de aur dăruit de zâna cea frumoasă și bună.

Dar unde-i fericire, nevinovăție și bunătate multă, Satana n'are astâmpăr. Incepu să strice mintea bunului dar chinuitului popor, care începu să cârtească împotriva bunei și frumoasei zâne:

Zâna la început mirată, nu pricepu nimica. Apoi se mânie foarte și nu mai deschise porțile palatului nimănui. Erau, e drept, și oameni cumintți care nu plecaseră urechea la ispitele Satanei. Zâna îi știa, îi ajuta și-i mângăia.

Intr'o primăvară un flăcău vrând să se însoare, părinții nu-l lăsară. Fecioara aleasă nu căpătase dela zână oul de aur al cununiei. Tare mult o vorbiseră de rău. Năcăjit flăcăul împreună cu 2 tovarăși de

HYPERION

ai lui, se îmbrăcă în strae femești și înșelând pe paznicul palatului, intrară în curte, furară găina cu coroana de aur și un coș de ouă de aur. Ba, mai legară butuc și pe un aprod. Când să treacă fugarii ultimul pod al palatului, găina cârâi și-i dete de gol. Abia apucară să fugă. Zâna deșteptându-se din somn și plimbându-se în turnul palatului său, observă tot ce se întâmplase. Călăreții mulți se luară după hoți, dar zădarnică le-a fost truda.

Mirele cu coșul cu ouăle de aur, o luase spre Miază-Noapte. Tot fugind se împiedecă de o rădăcină groasă și șerpuită a unui arbore bătrân și răsturnă coșul cu ouăle de aur și din gălbenușul lor se născu *Arieșul* sau *Aurarul*, apă în al cărei nisip se pierde aurul.

Ceialtați doi tovarăși, cu găina nădrăvană, o luară spre Miazăzi. Scăpați de prigoana călăreților, peste noapte ascuseră găina într-o spărtură de stâncă. Dimineața subțea ea găsiră un ou de aur. Și așa trei zile la rând. Cum puneau însă mâna pe ou, oul se spărgea și gălbenușul se scurgea în adâncimile pământului, prefăcându-se în vine de aur, ce se găsesc și acum între Baia de Criș și Brad.

Mâniați pe nădrăyana găină, cei doi hoți, îi striviră coroana de aur de pe cap și pe ea o omorâră.

Ca în fața unei minuni rămaseră uluiți, când din găină eși sânge alb care văpsi Crișul. De atunci e *Crișul Alb*.

Dumnezeu pedepsi pe cei doi hoți și-i prefăcu în șerpi, ca toată viața lor să se strecoare printre acele stânci și să se adape cu apa Crișului Alb.

Și zâna se îmbolnăvi de supărare și Dumnezeu se milostivi și o ia la ceruri de-a dreapta Sa, iar palatul ei se sfărâmă și acum se găsește risipit pe stâncile Muntelui Găina.

„Iar fecioarele să meargă în fiecare an, când e codrul încheiat, pe vârful muntelui unde mi-a fost castelul și numai acolo în plină mulțime, să-și aștepte norocul, iubitul sau stăpânul, ca orice marfă aflată în târg“ — fu blestemul zânei când se înalță la cer.

Și de-atunci Dumnezeu orândui târgul de fete de pe Muntele Găina.

O. Apostol

PRIMITIVĂ

*Sculptată în veacuri
de-o mână murdară de tină,
viața e o veșnică ruină.*

Din sânge

vreau

dar să beau

viața hulită,

viața ce plânge

în mii de nevoi

căzute pe noi.

Ion Meșu

SHELLEY

BLESTEMUL LUI PROMETEU

...Ti-arunc în ochi disprețul, o Demon! Linistit,
Cu toată hotărârea, îți cer să 'ncerci când vrei
Să semeni împotriva-mi, asupritor de zei
Și oameni, nenorocul de-apururi ne'mblânzit.

O singură ființă tu n'ai să poți răpune.

Coboară deci asupra-mi săgeata 'nversunării.

Sfășietoarea teamă și noaptea 'năurerării;

În pieptul meu, când focul, când gerul crud mi-l punc?

Să-ți fie ura fulger și grindină, când Furiî

Vor răscoli furtuna în ne'mpăcarea urii!

Ești cel atotputernic. Fă tot ce-i rău. În toate

Ti-am dat puteri depline, de-apururi, — în afară

De ține și de vrerea-mi. Trimite, să răsară

Durerile-ți prin lume, căci suferința poate.

Să vestejească totul din slava ce te-ascunde, —

Și spirite vrăjmase din umbră să coboare

Spre cei ce-mi sunt tovarăși: adânc ucigătoare

Dureri să ne sfășie, ca să sfârșim, orînde

Vom fi. Cât timp în ceruri ești domn, senina-ți frunte:

Las chinuri fără seamăn și greu blestem s'o 'nfrunte.

Dar tu, tu ești Stăpânul, ești Dumnezeu, tu care

Imparți din suflet daruri în lumea de mizerii,

Când toți se pleacă'n preajmă-ți de teama'ngenunchierii

Și-ți cântă slava'n lume de pe pământ și'n zare.

Atotputernic dușman! Te blestem! Să te'nfrângă

Blestemul celui care îndură: — tânguirea

Să-ți fie remușcare, călău! Nemărginirea

Venin să fie'n haina sortită să te strângă!

Cununi de chin să-ți țese țări'a'n golul minții, —

Un cerc de foc, săgeată în noaptea pocăinții!

Adună'n tine răul cu tot ce-l înconjoară,

În ciuda 'nvinuirii și-a crudelor blesteme:

Să simți, văzându-l, ura din suflet cum se teme,

Cu-atotputernicia-ți, cu zarea ce'mpresoară

Singurătăți de veacuri, călăii tăi! Chiar dacă

Ești astăzi întruparea țării, știu c'odată

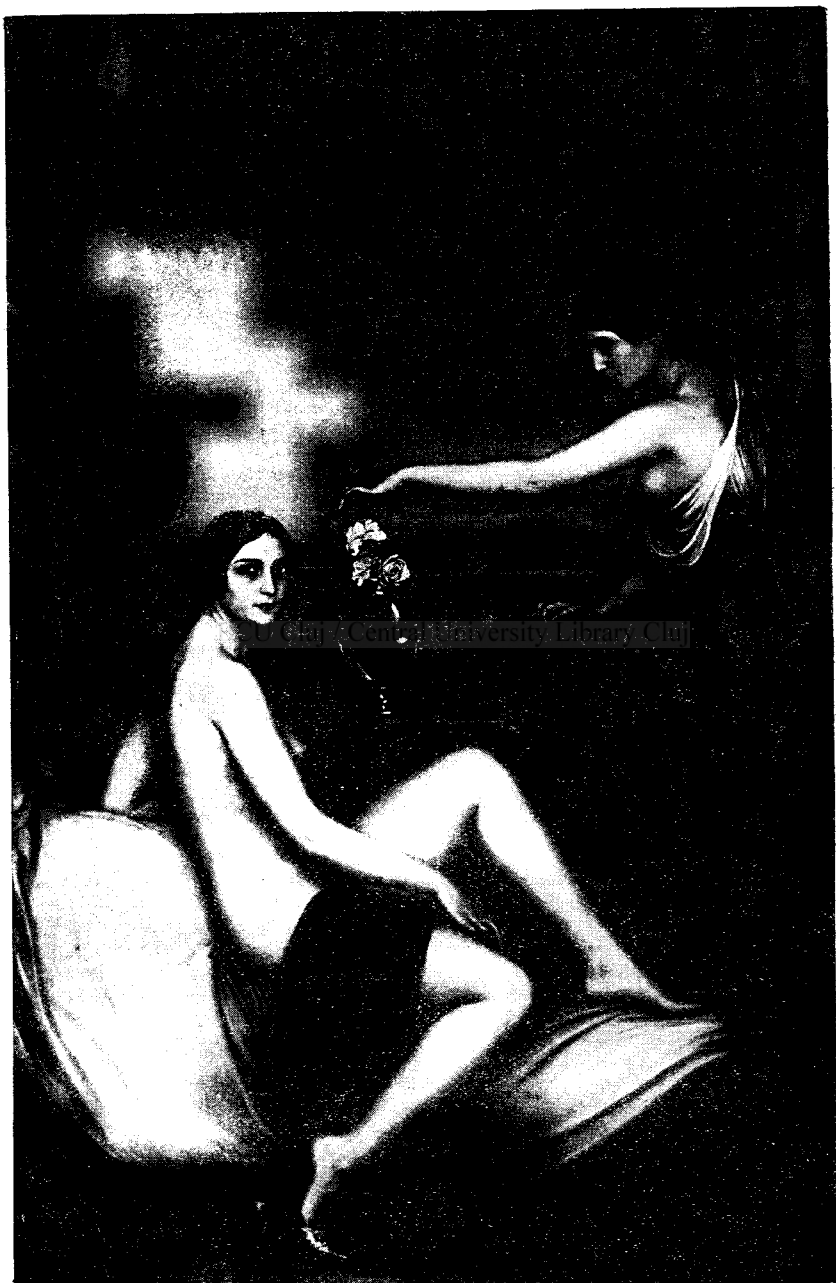
Te vei iri cum însăși ființa ta s'arată!

Sădind nelegiuirea, mândria ta săracă

Te va târi'n ocară, vâslaș de veci să fii

Prin neclintirea vremii și-a zărilor pustii.

Traducere de Al. Iacobescu

El Crepusculo de J. Romero de Torres

Amarantina de J. Romero de Torres

IRENE

Stătea tolănită lenes pe divanul acoperit cu un covor cu motive lasarabene și fuma neîndemânic dintr-o țigare. Era o făptură cum o visează poeții, pictorii și sculptorii, — o ființă care radiază farmec și nu zâmbet ce te cheamă spre divinitate, spre necunoscut. Era conștientă că-i frumoasă și-i era ciudă că ajunsese, la 27 de ani, fără ca un bărbat demn de ea s'o fi putut avea întreagă, cum ar fi dorit ei, și s'o frământa în dragostea lui, ca o gospodină un aluat în căpistere. Ii era chiar neexplicabil cum de n'a observat nimeni toate darurile cu care o înzestraseră natura: față bogată, din familie bună; cu studiile universitare terminate; cu înțelegere pentru toate problemele vremii și ale vieții. O iubise, e drept, un tânăr student care corespundea tuturor cerințelor societății: era din toate punctele de vedere deopotrivă cu ea, dar era mai tânăr decât ea și părea prea copilăros. Când îi vorbea i-se închină și-i înălță mercu înmuri, la orice ocazie. încât această dragoste exagerată o plictisea. O iubea mult și chiar o cerea în căsătorie profesorul ei de Istoria artelor, dar prea era „hărbat”. făcea în așa fel pe seriosul încât devenea caraghios demulțori. Alțeva dorea ea: un bărbat care s'o adore din priviri, să fie atent la fiecare gest al ei, fără a vorbi multe și a o lăuda în cuvinte; să știe la o atitudine a ei că-l dorește și deci să-i mulțamească sufletul și trupul. Un artist dela Operă pe care-l cunoscuse, îi vorbise atât de prefăcut și nenatural, încât o vindecase pentru totdeauna de toți artiștii din lume. Pe un gazetar care-l rugase să strecoare o știre în ziar despre doctoratul ce și-l luase în Litere, îl găsisse atât de nenocent în fața ei, încât l'a concediat repede căci bietul om, privind splendoarea trupului ei, începuse să spună vorbe fără rost; iar pictorul Găman — adevărat găman — cu trupul lui de urs, când i se prezentă, pentru a-i face portretul „ca o frumoșețe model” — după cum îngânase la primele vorbe, îl găsea odios, mai cu seamă că se vorbea în unele cercuri mondene, că-i pervers și are alte apucături urâte. Pe poeți nu-i cânta. Ei numai după moarte trebuie adorați. În viață fiind mereu preocupați de soarta tuturor și a Universului, nu-i poți scoate din extazul ce-i cuprinde adeseori, și'n acest caz, e mai bine să-i lași în plata Domnului. Poeții sunt admirabili amanți, dar bărbați în căsnicie, niciodată.

Dorința Irenei era un bărbat ca toți ceilalți, rentier sau slujbaş, dar când vei merge cu el alături să simți că ai un sprijin și o putere lângă tine. Să fie puțin mai bătrân ca ea; să nu aibe păcatul de a juca cărți, unde își pierde cei mai mulți averea și sănătatea; să nu umble după orice femeie, numai pentru motivul că e „femeie”. Că, bărbaților simțiți, le plac femeile, e adevărat, dar nu cea dintâi ce-i iese în cale.

— O, ce dorește eu, e cu neputință. Decât să trăiesc cu urât, mai bine rămân așa. E oribil să rămâi față bătrână, e ceva chiar desgustător, căci înseamnă ca tu, femeie, n'ai plăcut nimănui, — și asta e groaznic. Dar decât să nu ai clipa ta de plăcere în dragoste, cu ființa ce o visezi, în nopțile tale lungi, de feciorie prelungită, tot e mai cinstit și mai demn să rabzi, mai ales că eu am și eu ce trăi.

Și cum sta așa, răzămăță pe un cot, aruncă țigara în scrumieră; gândurile porniră haotic prin toate ungherele amintirilor. Văzu aveau pe maiorul ce-i declarase alaltieri o dragoste „turbată”, și pe magistratul care voia s'o ridice ca pe o sentință la rangul de porâncă. Ofițerii i se păreau Irenei ca nasturii dela o manta: toți erau la fel. Deși prietenile ei cari cunoșteau militari, erau încântate, totuși Irena le-a fost întotdeauna ostilă.

Trupul Irenei, cu capul de vietate sălbatecă; cu pieptul împodobit cu doi săni, ce prețuiiau cât toate comorile lumii, terminați cu sfărcari de un rozalb ce-ar fi îmblânzit și pe un criminal înăscut; picioare ce aminteau picioarele din basmele medievale; și înfine, întreaga a sa statură, era un păcat cântat într-o melodie ce-ți dă fiori și te face să nu regreti că ești om.

Își strânse un picior iar pe celălalt îl întinse mai mult lăsând să se vadă un colț din pielea-i catifelată deasupra ciorapului, când bătu cineva în ușe.

— Intră, fu răspunsul Irenei.

Un domn, nu atât elegant cât corect îmbrăcat, de statură mijlocie, mai mult slab decât gras, serios și c'o privire de zimbru, dete bună ziua și se scuza de această vizită neanunțată, spunând că e inginerul Brumarul dela Minele de aur din Brad și că aduce dela tatăl ei o scrisoare personală și urgentă. După citire, dacă e nevoie de răspuns, o rugă să îl dea imediat căci nu mai poate veni a doua oară.

Bărbatul acesta nu rămăsese deloc zăpăcit când o văzuse pe Iren. În timpul cât ceti scrisoarea, el o examinase din tălpi și până în creștet și o găsea frumoasă și atrăgătoare, în poziția în care sta. Așteptă puțin.

— Nu e nici un răspuns, domnule Brumarul.

— Atunci, încă odată, vă rog să mă scuzați și vă sărut mâna.

— Ai motive să pleci așa în grabă, domnule Brumarul? Ii ceru știri despre toți ai casei, după ce se incredință, că inginerul e bine cunoscut în familia sa. Brumarul răspundea scurt la orice întrebare. Nu lungea vorba și nu părea dispus să stea, după cum făceau cei cari veneau la Iren în vizită. Prin întrebări meșteșugite, cum numai femeile se pricep, află, în câteva minute, cam tot ce o interesa despre Brumarul. O impresionase purtarea acestui bărbat, care nu era deloc extaziat de ținuta și ființa ei, deși îl surprinsese în câteva rânduri că o cânta cu privirea. Veni vorba, cum se întâmplă în asemenea împrejurări, despre dragoste, subiect inepuizabil.

— Dragostea, domnișoară, se trăește, nu se scrie și nu se vorbește. Cu cât vorbește cineva mai mult despre dragoste, cât atât n'a cunoscut și n'a făcut dragoste adevărată. Dragostea e artă. Artă e creație, tăcere și muncă. Romanele cele mai celebre nu dau decât o palidă icoană a dragostei eterne. Poeții și pictorii numai, dau fragmente de dragoste adevărată în operele lor, dar numai fragmente. O dragoste totală se trăește, dar nu poate fi redată nici de Dumnezeu. Deaceea nu se aseamănă două iubiri. Orice dragoste își are fizionomia ei aparte. E un magnet ce ne atrage spre ea; e un curent electric ce veșnic ne luminează calea dureroasei noastre existențe. E un monstru, ceva tulburător, o poemă negrăit de frumoasă, scrisă de un poet bolnav de talent și geniu. Dar vorba lungă, e banalitate și zădărnice. Sărut mâna și vă doresc să fiți toată viața tot ca acuma.

— Nu, nu plecați. Mai stați, dacă vă rog eu, cât de puțin.

— Imposibil. Cu dumneavoastră n'am ce vorbi. Nici n'ași putea. Sunteți prea îngrozitoare în aceste clipe ca să mai pot lungi vorba. Nu vedeți, nu simțiți. Dorințele puternice se simt de cei care vor să simtă.

— Ce păcatelor, stați când vă rog!

— Tocmai păcatele mă îndeamnă să plec. căci mi-e teamă că nu se vor săvârși.

— Poate că da. — și c'o privire umilă și rugătoare. Iren ajută lui Brumarul să ia loc lângă divanul ei, unde tolanită aștepta deslănțuirea sălbatecă a acestui bărbat pe care-l visase de atât amar de vreme.

C. Argintaru

ÎN RĂCOAREA DIMINEȚII

Oișteu dimineții trece prin sat
 dusă de cai îndrăciți.
 În teleagă se cațără ploaia măruntă
 biciuind.
 Casele își ridică căciulile de pe ochi,
 strângându-se'n jurul celor două biserici
 spre rugăciune.
 Coase de rânt tae cântecul nopții.
 Sufletele 'nvinse aruncă 'n lăzi cămășile 'ndrăgirii
 și'n foc fuicrul rămas nelors...

Dela leasă, despicătura râului alunecă 'n vale
 și se joacă cu roțile morii de lemn.
 Crășma apropiată stă ciulită:
 în prag Ștrul adiindu-și călții bărbii
 privește la moș Costan cum ia o dușcă de rachiu.

Inșirate porțile ogrăzilor
 tremură subt zăvoare
 și viteii ne'ntărecați rag lângă grajduri.
 Din când în când prin ocoale
 trec fete cu donițele 'n mâini.
 Imprejurimile aruncă glasuri vioaie
 cari cuprind liniștea 'n pumnii vieții.

Alături de mine pe drum.
 ea, caută cuvinte tari în isrorul mei lacrimi:
 — Bădiță, te lasă inima să pleci așa departe?..

Ion Th. Ilea

POEME IN PROZĂ

I.

N'am palate de marmură, nici averi chivernisite din sudoarea celor lipsiți,

Dar din minele creerului meu, împrejmuît de albele tăceri, voi putea scoate atâtea pietre scumpe, ca să îmbodobesc toate căile neprihănitului Călător...

El cârmuiește cu vâsle de aur scoicile norilor, pe apele Slayei albastre, și mă va mulțumi mai curând decât pe bogatul răutăcios, ce-mi calcă'n picioare prietenia, numai pentru că nu sunt de-o seamă cu dânsul...

II.

Era noapte târziu. Stelele își pierdură staminele lacrimilor printre coamele negre ale furtunei. Din cremenele norilor țâșneau fulgere, spărgând coapsele Nemărginirii.

Crengi rupte suspinau adânc în tăcerea ce sosea dintre caerele depărtărilor adormite.

Iar pe pajîstea înăuntrului meu se 'mbrățișau Vijelia cu Liniștea, ca două surori, născute una din misterul celeilalte...

III.

Acolo unde rândunelele ca niște mărgele de nestimate negre, alunecă pe mătasea cerului, din faptul zilei, până la căderea nopții:

Acolo ași vrea să-mi bat undeva un cuiu în sideful Tăriei și agățându-mi de el frânghia, împletită din caerul cântecelor mele, m'ași coborî în jos, cu pieptul mustuind de șoapte divine, pe cari urzindu-le în psalmi, mi-ași umplea cu ei golul naiului meu părăsit...

IV.

Tu umbră încărcată cu cercei de lumină! Din mine te desprinzi și'n mine dispari, ca o închipuire sfântă...

Albinele gândului meu au pornit să culeagă miere din florile stelelor Tale, iar Tu, ca să-ți arați semnele prieteniei, îmi trecuși mănunchiul de cântece prin inelul Tău nevăzut și ele se înauriră...

Octavian Șireagu

Portretul episcopului T. Boromissa — sculptură de Carol Kudelass

MI-E SUFLETUL O CREANGĂ 'NROURATĂ

Mi-e sufletul o creangă 'nourată
 De picuri grei de ploaie;
 Pe brațe port îndemnuri negrăite
 De ramuri ce se 'ndoaie.
 Și fruntea ce te minte,
 Când senină
 Zâmbește 'n soare,
 Se 'ntunecă de gânduri și se 'nchină
 Când lunecă prin ramuri luna plină
 Și visul doare.

In ochii fără seamăn de adânci
 Și lucitori și răi,
 Să pot, o clipă numai, să-mi înec
 Privirea de văpăi;
 Să tremur lângă sufletu-ți asprit
 — Un povârniș de stânci. —
 Din ochi
 Și fără grai să te petrec
 Și să mă rog:
 De vei putea erta,
 Că te-am iubit
 Și fără voia ta.

Sabina Paulian

B A S M

Cerc de foc pe vatră de basm.
 Din frunzele amintirilor
 sar floricele în noapte.
 O vrăjitoare mă chiamă
 să-mi spună din cărți Viitarul.

Cercul de foc de pe vatra de basm s'a stins.
 Vrăjitoarea nu mă mai vede acum
 să-mi citească Destinul.

Sandu Jernea

BOCANCII

Un plescăit ritmotic străpunge întunerecul dens. Noroiul plânge sub frământările atâtor picioare ce se târăsc ca niște reptile. Murmure încete se desfac din tactul pașilor și convoiul merge mereu.

Nici o lumină nu populează aceasta noapte bolnavă. Hărăitul surd a vrcmei trăsuri ce se depărtează pe dunga de cărbune, desprinde din tăcere un șgomot trist.

Falanga e lungă ca un convoiu de inmormântare și prin întunerec își due destinul niște figuri plâpânde biciuite prea de timpuriu de vitregiile sortii.

Eu sunt în rândul al doilea dela început și'n urma mea noaptea e plină de umbre ce suflă greu. Un fluierat de tact ne lovește sacadat nrecnea, dar picioarele oboseite abea se desprind din glodul cleios.

— Mă, nu mă călea pe picioare, — și cel dinaintea mea gâfâie oboșit purtând în picioare o păreche de bocanci numărul 42, grei ca un tun.

Mă uit în dreapta și'n stânga pentru a vedea ce fac vecinii mei.

Ochii lor sunt atât de sclipitori și afundați în orbita nopții încât strălucirea lor pare din altă lume.

Cum aş vrea să le spun ceva... să vorbim împreună, să nu fim atât de singuri în noaptea aceasta... Dar ei par a nu înțelege dorința mea.

Totuși suntem triști. Foamea și-a făcut un loc mare în stomacurile goale și gândurile noastre poposesc în jurul cazanului de unde emană miros de cartofi.

O franemasonerie curioasă ne leagă gândurile căci vecinul meu îmi spune pe șoptite:

— Of! abea aștept să ajung la cină!

Șoptiri scurte ne aduceau știrea că foamea face ravagii iar blestematul de glod ne înțeștează picioarele.

Deodată o gălăgie enormă se produce și un copil de nouă ani, dinaintea mea, strigă:

— Nu-mi căleați gheata — a rămas în noroiu, — căntând a înfrunța puhoiul ce venea în coloană de marș și care nu se oprea decât la ordinul dat de sus.

Subt picioarele mele, în noroiu, simt că am căleat pe ceva neobișnuit și care poate să fie gheata camaradului meu.

Mă oprese în loc și las convoiul să treacă în dreapta și stânga mea, cu riscul de a primi ceva ghionturi dela cei mai mari cari vin mai în urmă.

Ghionturile, pumnii și palmele se întetesc, căci fiecare căuta să-și facă datoria, pe când eu tăceam ținând puternic piciorul pe gheata din noroiu.

Animalul (căci așa numeam noi pedagogul) a rămas în urmă fără să observe că s'a întâmplat ceva neobișnuit.

După ce a trecut convoiul și în momentul când voiam să mă aplec să scot gheata camaradului meu, pedagogul ce venea în urmă fumând, dă peste mine și mă răstoarnă în noroiu.

— Ce faci aici?

— Caut o gheată!

— A cui e gheata?

— A mea, mi-a căzut din picior și-am perdut-o!

Loviturile de baston cad puternic pe mâna mea, iar camaradul meu nu zicea nimic din întunec. Ii era frică să nu primească și el bătaie.

— Ca pedeapsă că ți-ai pierdut gheata nu primești cina, — dar să nu vii fără ea!

După ce a plecat pedagogul, mă sculai din noroiu cu gheata în mână.

Prietenul meu nu putu spune nimic la una ca asta și începurăm a urma amândoi — triști și tăcuți — convoiul.

Nu erau nici cinci sute de pași până la orfelinat, când convoiul aruncă în tăcerea nopții un cântec:

Tot prin praf și prin noroiu
Noi orfanii din războiu.

Tovarășul meu de drum începu să plângă, fiindu-i frică de pedeapsa ce o va primi.

Nu știu toamna e atât de rece sau noaptea ne-a strecurat în suflet un frig, că începem a tremura.

Urmăream cu grijă cântarea convoiului pentru a nu rămânea prea în urmă, ascultând în acelaș timp pe prietenul meu ce era mai mic cu un an.

— De ce nu ne-a lăsat pe vara aceasta acasă. Lucrăm toată ziua la cartofi până nu mai putem de oboseală...

Picuri de ploaie încep să cadă. Prietenul plânge alături de timp și convoiul s'a îngropat în tăcere.

Cu sufletul trist și foamea în stomac mă gândesc la mama. N'a fost demult la mine.

Prin noapte doi copii își plâng durerea.

Ajunși la poarta Orfelinatului ne întâmpină pedagogul cu nutra lui acră. Numai după ce am fost duși la lumina electrică am văzut halul în care suntem.

Noroiu din cap până în picioare și ce era mai grotesc, era că țineam amândoi de o gheată plină tot cu noroiu.

Din prânzitor eşau aburi calzi de mâncare mărindu-ne foamea. Am primit o bătaie sdravănă și au fost trimeseși flămânzi la carceră.

Noaptea aceea a fost noaptea patimilor.

Bocăncii stăteau spălați la ușă să păzească eșirea.

SPARTA GOGONEȚ

Timpul a ruginit buzele roșii de altădată.

Amintirea dansează anemic în jurul Spartei Gogoneț, cocoțată pe scara valorilor literare în virtutea unui principiu destul de simplu:

„Banul n'are culoare și nici miros“ — căci atunci albastrul din jurul Spartei Gogoneț ar deveni o centură de castitate vitală — pe când azi e deabia podoaba castității literare.

Congestionat timpul se scurge fără sfârșit în haos, lăsând pe nisipul vremii mici urme dure.

Sparta Gogoneț a devenit mare, atât de mare încât formele-i n' o mai încap, contopindu-se ireal cu cangrenele tendințelor de altă dată. Și-a populat universul cu ființe de care o leagă o afinitate atavică, excludând cu o formulă magică chiar pe Sparta Gogoneț cea veche, pentru a se identifica mai bine cu subalternii de cari se ocupă atât de des.

În anturajul ei atât de populat în patrupele literare se înregistrează azi, la bilanțul de încheiere, o denaturare a tendințelor ei, în cadrul unei naturi rustice. Faptul că tocmai ce a avut mai iubit, mai stimat și cu care s'a identificat mai mult, acea ființă a înșelat-o amar-nic. La partea de pasiv a bilanțului se înregistrează pentru totdeauna contul: „o cățea perversă“ — numai să nu fi fost de genul masculin, căci se știe că bancherii nu prea spun adevărul.

Sufletul Spartei Gogoneț evoluează lent spre activități mai variate, tocmai în virtutea principiilor ei expuse în „Abecedar pentru clasa VII primară“ și al cărui rezultat a fost înregistrat în bilanțul general: „Boabe de capră Neagră“.

Astfel activitatea-i fenomenală se încrustează pe marginea epocii noastre; punctul de întretăiere al tendințelor ei, ca rezultat al educației ce a primit la Hagenbeck?

O vedem zilnic pe stradă, — fiindcă zilnic caută să pară alta, — alături de doica ei, plină de aceeași vitalitate animalică și zâmbitoare ca o „cățea perversă“.

— Mamă, literatura e pentru noi... aristocrații?... întreabă semnificativ Sparta Gogoneț, căci a văzut trecând pe lângă ea un ucenic care cetea o carte.

— Evident copila mea, numai noi suntem o reprezentare a geniului pe pământ.

Sparta zâmbeste fericită și prin firul imaginii i-se țese o nouă inspirație de origine atât de divină: „Cocoșul bolnav de rinichi“.

Ajunse acasă reprezentantele cele mai ilustre ale genului carnivor zâmbesc patrupeal, că din toate colțurile le întâmpină aceeași manifestare de simpatie, din partea găștelor, rațelor etc., cari au căzut victime ocrotirii lor.

Ca semn de mulțumire printr'un sunet minor, într'un crez al die-zilor, le depune la picioare ofranda binemeritată. Din colțul celaialt al dominionului, cu gestul de rățoi bine întreținut, se repede o figură clorotică care face scandal fiindcă pe masa lui de scris rațele și-au depus sigilul.

Palid zâmbeste soarele pe fața Spartei Gogoneț abandonându-i prin părul australian adjective bolnave.

Lumina se retrage anemică peste deal iar Sparta Gogoneț se lasă pradă visului.

Au trecut anii și bruma toamnei a ofelit ultima floare în grădina sufletească a Spartei Gogoneț. Nu mai e viața cea de altă dată. Saloanele s'au schimbat, iar exponenții ideilor literare au ruginit destinul Spartei Gogoneț redându-i atmosfera caldă a copilăriei, dar fără doică.

Augustin Tătaru

MOLEȘĂLĂ

LENUȚEI

Somnul te-a prins pe-o bancă 'n grădină
 Cu cartea deschisă citind cu ochi 'n tine;
 Prîn iarbă,
 Tiptil,
 Ca o felină
 S'a jurișat copila
 Și, cu degetele-î fine,
 Ți-a acoperit văzul
 Și ți-a strigat șagalnic: Cu-cu!

O pașiște s'a 'ntins subț liliacul înflorit
 Și sforăie de somn ca un bondar;
 De undeva, din vis urât, un pui a ciripit;
 Un ornic a 'nceput să bată rar
 Dar moleșit s'a răsgândit.

Pomii s'au îmbătat de seva câmpului
 Și îmbrățișați în ramuri au adormit.
 O turmă liniștită de „Vaca Domnului“
 Stă tolănită în mijloc de plai:
 De căldură a obosit.

Parfumuri încărcate de voluptăți și vis
 Se condensează plumb în vine.
 O rază se dă huța pe-o frunză de cais
 Și legănată în zumzet de albine
 Adoarme ostenită.

M. Olinescu

FIRUL DE IARBĂ

Crud, un fir de iarbă a țâșnit
 răsturnând un bulgăr de țărăină, —
 a privit
 apoi spre soare — prieten așteptat —
 și voios
 și sprinten
 l'a salutat.

Mihail Pinteau

DRUMARUL

*Pribeag drumarul trece pe cărarea
Ce-i doarme la picioare șerpuită,
Și-aruncă 'n fund privirea ostenită,
Și-ascultă cum îl chiamă depărtarea.*

*E-atât' amar de vreme 'ngrămădită
De când tot caută să prindă zarea,
A cercetat uscalul tot, și marea,
Setos s'atingă ținta mult dorită.*

*Tovarăș bun arut-a un toiag
In calea lui, ce peste tot e nouă,
Căci nicăeri n'a stat mai multă vreme.*

*Și-ascultând de tainice blesteme,
Dormind pe câmpuri reci, cu fruntea 'n rouă,
Etern își poartă dorul lui pribeag.*

Sorin B. Rareș

SFÂRȘIT DE IARNA

*Stă Martie gata de ducă;
April surâde din vecini, —
Jalnic se 'ndoaic din tulpini
Străjerii porții.
Pe câmpuri,
Subt lumini de soare,
Zăpada se topește ... scade.
A nopților lungime moare;
Inverzite
Florile se 'ndreaptă 'n glastră
Privind mirate pe fereastră.
.....
Iarnă este pe sfârșite.*

Nicolae Rusu

TEATRUL ȘI CINEMATOGRAFUL

Se discută în ultimul timp cu multă predilecție, raporturile dintre teatru și cinematograf. Biruința filmului mut — desigur aparentă — a provocat entuziasm, care la apariția filmului vorbitor se credea că e desăvârșită. Nici chiar continentul european, cu o cultură de câteva ori milenară, nu a rămas impasibil în fața „artei noi” care căpătase, prin Hollywood, aureola unui simbol al veacului. În general cinematograful a fost socotit peste tot ca o distracție a democrației, a burgheziei. Nu fără temei rămâne afirmația lui Amiel care găsește că teatrul presupune cultură îndelung sedimentată și că el e, în tot decursul istoriei, rezervat unui număr restrâns de cetățeni ai Statului. Această tendință de expropriere a teatrului se accentuează mai mult în Evul Mediu, epocă în care el părăsește cerul liber spre a se adăposti în săli frumos ornate, căptușite cu velur și oglinzi luminoase, în cari se cercetau costumele pompoase și îndantelate ale unor segnori cu rafinate gusturi artistice. Frecventarea teatrului devine deci un lux pe care nu și-l putea permite ori și cine. Deaceia industrializarea lui coincide tocmai cu epoca marilor revindecări democratice ale veacului trecut. Spre deosebire de teatru, cinematograful aduce cu el atmosfera periferiei, a atelierului, a emancipării sociale. Prețuri scăzute; subiecte variate și cât mai numeroase; suspendarea pauzelor între acte; îmbrăcămintea ad libitum și în raport cu posibilitățile fiecăruia; perfecțiunea jocului actorilor imobilizați, odată pentru totdeauna, în punctul cel mai optim al rendementului lor artistic; libertatea de a intra și ieși ori când; tenebrositatea sălii care a devenit astfel un suptrefugiu al platonismelor proletariene, — sunt numai câteva din avantajele cinematografului față de teatru cari trebuie reținute. Din punct de vedere al efortului intelectual, cinematograful pretinde minimul. Fiind un spectacol pur vizual, ținerea ochilor în permanență deschiși, e suficient. La teatru din contră e nevoie, în plus, de multă încordare spirituală, de atenție, căroră trebuie să li se alăture și un oarecare spirit critic, necesar pentru înțelegerea spectacolului. Studiul americanului George Jean Nathan — Testamentul unui critic — este din punct de vedere al discuției ce susținem, o contribuție dintre cele mai valoroase. Autorul constată că, dacă filmul mut a recoltat o aparentă victorie asupra teatrului, filmul vorbitor e pentru arta cinematografică începutul sfârșitului. Dacă ținem seama că suntem o generație de neurastenizați, ușor vom înțelege cum huruiala vitaphoanelor — limba engleză sau germană — cum și textul care pătează pelicula, au contribuit larg la creșterea nemulțumirilor. Vedetele filmului mut erau imagini pe cari le puteam bănuși dotate cu toate calitățile posibile. În filmul vorbitor ele nu sunt decât vulgare caricaturi omenești cari nu au nimic din dinamismul actorului din teatru. Aceasta va fi una din cauzele principale cari vor reduce publicul din nou în teatru spre a vedea oameni în carne și oase. George Nathan afirmă, desigur ironic, că filmul vorbitor, față de teatru, se găsește în acelaș raport ca patefonul față de operă sau lithografia față de pictură și că acel raport

va rămânea constant, deoarece tehnica cea mai perfectă nu va putea înregistra vocea omenească în toate nuanțele și inflecțiunile ei... În rezumat, se afirmă că pe scenă când conversația, pentru un moment, încetează, lucrul pare foarte natural. În filmul vorbitor pauza are însă ceva grotesc, supărător. După un dialog sau o arie, debitată cu o mimică exagerată, interpreții cad într-un mutism care ne aduce aminte că sunt numai umbre și manechine. Astfel pusă problema desigur pericolul pentru teatru e mai puțin grav decât se credea. Totuși un punct nevralgic există. El constă în aceea că talentele din teatru fascinate de lumina ecranului, de reclama uriașă ce se desfășoară acolo; de salariile exagerate; de setea de-a călători, de a fi *en vogue*, — părăsesc teatrul pentru Hollywood spre a deveni complect desiluzionați, convinși că „evadările“ le-au fost păgubitoare. Căci arta camerei obscure are desavantajele ei. Ele au fost schițate chiar de filmul vorbitor care singur a dat lozincă: înapoi, spre teatru. Dar pentru aceasta teatrul are nevoie de o radicală revizuire a repertoriului și a jocului actorilor, despre cari Tristian Bernard a spus cu drept cuvânt „că au făcut din templul Thaliei și al Melpomenei un teatru de avocați“.

Teatrul și cinematograful — filmul mut — sunt două arte diferite care nu se vor concura niciodată fiindcă fiecare își are publicul lui. Dar pe lângă aceasta, teatrul e o înaltă școală morală și națională de primul ordin. Și nu eclectismul filmului vorbitor cosmopolit va fi acela care-i va asigura izbânda.

Corneliu Albu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

UNUI BETIV

Se pun atâtea curbe
La pensie și salariu,
E timpul, zău, amice,
S'aplici curbă la pahar.

V. Reu

ARTA SPANIOLĂ

IULIO ROMERO DE TORRES

Cordoba, vechea Capitală a Califilor, și-a păstrat tradiția milenară de cetate a artei.

La Cordoba s'a născut și acolo s'a stins, Julio Romero de Torrès, neîntrecutul pictor al frumuseții andaluze. El ajunsese celebru fiind încă în viață: rar privilegiu pentru un artist.

Fiecare tablou a lui este o operă desăvârșită: cu cât privești mai mult lucrările maestrului cordobez, cu atât ai impresia că te afli în fața perfecțiunii. Nu numai expresia figurilor, dar și coloritul, sunt inimitabile.

Majoritatea pânzelor lui se află în Spania, împărțite prin diferite colecții particulare și de ale Statului; foarte puține se găsesc în străinătate.

Cei ce au admirat tablourile lui Julio Romero de Torrès la Expoziția Ibero Americană de la Sevilla, în Pavilionul Cordobei, au păstrat o amintire neștearsă.

Julio Romero s'a născut în clădirea Muzeului cordobez de Belle Arte, al cărui Director era pe acele vremuri, tatăl lui, pictorul Rafael Romero Barros, sub a cărui artistică îndrumare a căpătat primele noțiuni de pictură.

Născut la Cordoba, toată arta lui este pătrunsă de ambientul cordobez: toate tablourile lui sunt par'că un imn de înălțare a Cordobei.

Cordoba recunoscătoare, a dedicat trei săli în Muzeul de Belle Arte, ilustrului ei fiu.

Până acum doi ani, când s'a stins din viață Julio Romero, Cordoba era celebră prin Moscheea cea cu o mie de coloane. De atunci încolo, ea e celebră și prin tablourile lui Julio Romero de Torrès, pictorul frumuseții andaluze.

În altă parte a revistei noastre redăm două reproduceri după celebrul pictor.

Henry Helfant

EXPOZIȚIA DE SCULPTURĂ ȘI PICTURĂ A DOMNULUI CAROL KUDELASS. În ultimul timp expozițiile de artă au devenit pentru artiști aproape imposibile din cauza timpurilor — am putea spune anormale — în care trăim. O manifestare plastică e un calvar pentru artist și nu-și scoate nici cheltuelile investite cu aranjarea unei expoziții oricât de modeste.

Domnul Carol Kudelass care a expus de curând în sala Prefecturii a căutat să învingă acest neajuns al ipsei de boni, fiind dispus a schimba lucrările sale, în natură, cu alte obiecte de primă necesitate. A rămas însă și acest procedeu — o inovație în vremea de azi — o simplă intenție căci nu s'a prezentat, nici în aceste condițiuni, amatori.

Lucrările expuse sunt, mai ales unele, destul de interesante. Sunt caracterizate prin simplitate și modestie după cum e și firea artistului. Sculptura e mai su seamă genul predilect al domnului Kudelass. Pictura sa e numai un accesoriu. În sculptură, lucrările în ceramică, niște statuete din pământ ars în cuptoare, sunt cele mai bune și demne de relevat. La fel și cele câteva statuete în bronz.

În corpul revistei noastre redăm o reproducere din expoziția artistului.

I. Beneș

Elena Colonel Antonu — Autoportret

MUZICĂ

Doamna Elena Colonel Antonu este demult cunoscută publicului ca o cântăreață cu reale însușiri artistice. Studiile ce le-a făcut în Franța în ultimii ani, în domeniul muzical și pictural, au contribuit la distingerea acestui talent dublat, în plină evoluție. Cu o voce de soprană lirică, această artistă excelează în acele triluri ce dau vocii sale un farmec deosebit. Intr'o ținută lejeră, cu ușurință în gesturi, vocea Doamnei Elena Colonel Antonu e neforțată și plină de căldură. În Concertul de alalteri cântăreata a executat cât se poate de demn programul anunțat; iar publicul a răsplătit cu îndelungate aplauze aceste prea frumoase melodii, mai ales pe cele românești.

În *Revue du Vrai e du Beau*, Nr. 153 din 25 Noembrie 1930. Paris, distinsa cronicară a publicației de mai sus, Perrine Vernay serie la pag. 8, următoarele: „Cântăreata aplaudată în mai multe orașe din Europa; pictoră de mare talent cu temperament vibrant, Elena Chiffa este una din cele mai remarcabile personalități artistice ale epocii noastre“.

Iar în *L'art Contemporain*, troisième série, din 1930, publicație renumită pentru aprecierile și portretele ce le face artiștilor din toate țările, găsim la pag. 17, un prea măgulitor elogiu la adresa compatriotei noastre: „Artistă româncă, de o rară frumusețe și talent remarcabil, atât ca muzicantă precum și ca pictoriță. Ea pune în aceste două branșe ale artei, un gust și o tinerețe cari îi făurise o carieră triumfală“.

Artista Hevesi Piroška, o excelentă pianistă, a executat acele prea frumoase arii într'o distinsă ținută artistică; iar domnul Paul Stoica, la rândul său, a acompaniat din flaut cele două cântece românești.

Baniul Mărăciine

LUIS DE OTEYZA

Poate că nu este nemerit ca o revistă să-și laude colaboratorii. Când însă acești distinși pretini ai noștri fac parte din marii scriitori contemporani ai literaturii universale, nu ne putem opri de a nu împărtăși și cititorilor noștri personalitatea distinsului romancier spaniol, ale cărui opere sunt celebre în lumea întreagă.

Povestitor neîntrecut, excelând în romanul de călătorie, mereu în căutare de adevăr și frumos; drumet îndrăzneț, colindând prin cele mai ascunse colțuri ale globului; cu eleganță în ținută și gesturi; spiritual și plin de viață, cu zâmbetul pe buze; cavaler demn de un trecut al nobilei sale patrii, *Luis de Oteyza* pare un izvor de munte cu apă cristalină ce se prăvălește năvalnic pe un pământ în care se risipește din belșug, dându-i sănătate.

Născut și crescut într'o țară cu vechi tradiții artistice — patria. În *Cervantes*, *Lope de Vega*, *Murillo*, *Goya*, *Blasco Ibanez*, *Unamuno*, etc. — *Luis de Oteyza* este un isteț urmaș al acestor iluștri scriitori și artiști. Autor a peste patruzeci de scrieri: Romane. Nuvele. Călătorii. Povestiri. Istorie. Studii literare. Mitologie. Ziaristică. Poezii, etc.

A condus ziarul *El Liberal* din Barcelona și cazuistica sa este temută.

Despre acest mare scriitor, *Max Nordau* a spus: *Luis de Oteyza a intrat parnasul literaturii cu bastonul în mână și pălăria pe cap.*

Operele acestui divers și fecund scriitor sunt traduse până azi în 14 limbi. În limba ungară are trei sau patru serii traduse.

În toamnă va apare și în limba română un renumit roman al autorului, *Diavolul Alb*, în traducerea domnului *Dumitru D. Stănescu*, licențiat în drept și Diriginte al Poștei din Aiud, care a făcut studii profesionale la Academia Iberică a poștelor din Madrid și al cărei membru corespondent e în prezent. Acest distins intelectual, cât a stat în Spania și-a însușit la perfecție limba lui Cervantes și a cunoscut pe unii din marii scriitori contemporani ai Spaniei. În timpul ce i-l lasă profesiunea sa, traduce din operele acestor scriitori în limba română, contribuind astfel la legăturile noastre spirituale cu sora latină.

*

Tot în numărul de față al revistei noastre publicăm două reproduceri după celebrele tablouri ale marelui pictor spaniol, *I. Romero de Torres*, însoțite de o notă critică a domnului *Henry Helfant*, atașatul nostru comercial în peninsula Iberică, intelectual și gazetar, cu predicție pentru chestiuni literare și artistice. Domnul Helfant este unul din acei reprezentanți ai noștri peste graniță, care muncește cu răvnă să ne facă cât mai cunoscutei străinilor prin comorile noastre de artă și pentru această a sa atitudine nu-i precupețim nici-o laudă.

C. Argintaru

CĂRȚI ȘI REVISTE

VIATA LUI EMINESCU de *Gh. Călinescu*. Marele nostru Eminescu, unul din marii poeți ai omenirii, este astăzi prilej de multă vorbărie publicistică, cu ocazia apariției studiului *Viața lui Eminescu* de domnul *Gh. Călinescu*. Încearcă unii din acei cari au scris ceva despre nefericitul poet, sau au de gând să scrie, a mișora meritul acestui tânăr cercetător și istoric literar! Nu vom face eor cu aceștia și nici nu vom face o dare de seamă despre această carte, ci ne vom mărgini a spune că „Viața lui Eminescu” de domnul Gh. Călinescu, este tot ce s’a putut scrie mai complet asupra bardului nostru și că pentru acest studiu, autorul merită toată recunoștința noastră. Ca orice mare lucrare, care caută să spună tot ce s’ar putea spune despre viața unui poet de grandoarea genialului nostru cântăreț, cartea aceasta are nevoie de unele întregiri pe care le va aduce, cât mai curând, autorul, cu ocazia altor noi cercetări, căci nu există o operă, în care un artist conștient, să nu fie mereu atent în a o perfecționa neîncetat, cât trăiește.

INTINERAR SENTIMENTAL de *Perpessicius*. Scriitor cu o cultură clasică și modernist în tot ce produce, domnul *Perpessicius* este un poet expresiv cu versuri și imagini colorate, exprimate cu multă eleganță și ușurință. Nu vom cita nici o strofă și nici un rând. Volumul trebuie citit în întregime căci poezia aceasta suavă e ca un buchet de flori: mirosul fiecărei stamine topindu-se în mirosul celorlalte, dă un parfum ce ne îmbată.

VIATA ROMANTATĂ A LUI DUMNEZEU de *Sasa Pană*. Poemele acestea în proză, căci nu poate fi vorba de un roman, sunt un imn înălțat de autor, mai mult persoanei sale. Domnul *Sasa Pană* este un poet cu deosebite aptitudini artistice. Imagini îndrăznețe abundă în fiecare pagină. Să cităm: „Plopii călătoresc spre gara steaua Polară”, pag. 19; „Cuvântul moare în privire și umbra lui șterge cuvântul aur pentrucă tăcerea e de iubire”; „Privește această divinează decolteu al zilei”, pag. 23; „Vin la troița sufletului tău”, pag. 26; „Pielea ta va fi albă cum sunt amurgurile polare”, pag. 29; „Vino cu veacul acesta la subțioară cum ai purta un papirus”, pag. 37; „Revoltă: rug de accelerare a timpului”. Ne oprim. Care nu este aceasta o poezie autentică?

PĂDUREA SPĂNZURĂȚILOR de *Liviu Rebreanu*, ediția VI. Opera aceasta, cu care se mândrește literatura română, a epuizat în fiecare an, dela apariție, câte o ediție. Dorim autorului spor la muncă să ne mai poată da asemenea cărți și asemenea prilejuri de sărbătoare.

***

AZI, Nrul 2 de pe Aprilie c., aduce colaborarea domnilor: *Mihail Sebastian* cu un admirabil studiu despre *Modernism artistic și revoluție*; *D. Ciurezu* cu o sugestivă poezie *Furnalele puterii*. Distinsul poet care ne-a dăruit acel volum *Răsărit*, cu minunate poeme și pasteluri, ne dă în aceste versuri sonore, câteva strofe de un puternic realism; *Radu Boureanu*, poetul melancolic cu bogate imagini și nuanțe, ce dau un farmec deosebit poemelor sale, iscălește o poezie plină de duioșie: *Toate cuvintele*; *Cicerone Teodorescu*, *Anton Holban*, *Petre Dinu*, *George A. Petre*, *Ion Călugăru*, *Zaharia Stancu* și alți tineri scriitori, întregesc acest număr cu versuri, proză, studii și însemnări.

Această revistă a tinerilor scriitori, toți distinși și talentați, dacă se menține așa cum a pornit la drum și are posibilități să apară regulat, este cea mai însemnată revistă literară din țara noastră și îndreptățește multe speranțe. Mai ales că nu dorește a ne ferici, în fiecare număr, cu câte un *nou poet*, cum face o publicație ortodoxă din București, al cărei diacon nu are altă treabă decât să adulmece în fiecare lună o nouă glorie literară.

PAGINI MOLDOVENE, publicație bilunară de literatură și critică, apare la Iași și se prezintă în condițiuni mai mult decât mulțumitoare. Oglindește în cele 4 pagini de gazetă toată mișcarea literară și intelectuală a Moldovei. Întâlnim nume cunoscute și cari sunt o garanție despre seriozitatea și însemnătatea acestor *Pagini Moldovene*: *Ionel Teodoreanu*, *Ioan Petrici*, *O Tafrali*, *Sandu Teleajen*, *George Lesnea*, etc. Dorim tinerei publicații viață lungă căci face cinste Moldovei și Iașului cultural.

LUMINIȘURI, revistă literară lunară, apare la Craiova cu colaborarea cunoscutului scriitor craiovean *Al. Iacobescu*. În acest număr semnează versuri și proză, domni: *Lucian Costin*, *I. P. Tuculescu*, *Leonard Divarius*, *George Plaur*, *Șt. Crăciunoiu*, *Const. A. Calotescu* și *V. Măceșanu*.

ION MAIORESCU, revista liceului Carol I din Craiova, de sub conducerea distinsului intelectual, domnul *Mihail Paulian*, directorul liceului. Rareori am văzut o publicație mai bună a unei școli ca această revistă. În fiecare pagină e ceva interesant și demn de citit. Elevii meritoși contribuie, sub supravegherea profesorilor, la întregirea fiecărui număr.

NOTE

— Domnul *Ștefan Braborescu*, cunoscutul artist societar al Teatrului Național din Cluj, ne roagă să arătăm că, distribuția rolurilor în piesa *Idiotul*, prelucrare de domnul *Arcadie Baculea* după romanul lui *Dostoievski*, a făcut-o domnul *Zaharia Bârsan*, directorul general al Teatrului Național și al Operii Române din Cluj.

— Bucățile literare trimise la redacție și care sunt semnate cu pseudonime, nu se publică dacă sub pseudonim nu se află și numele cu adresa exactă a autorului.

Hyperion

Cărțile colaboratorilor noștri

- O. Goga**
- Poezii
  - *Ne cheamă pământul*
  - *Din umbra zidurilor*
  - *Strigăte în pustiu*
  - *Cântece fără țară*
  - *Domnul Notar*
  - *Meșterul Manole*
  - *Precursorii*
  - *Mustul care fierbe*
- Z. Bârsan**
- Poezii
  - *Trandafirii roșii*
  - *Se face ziuă*
  - *Poemul Unirii*
- Claudia Millian**
- *Garoafe roșii*
  - *Cântări pentru pasărea albastră*
  - *Rozina, Masca, După paravan, Șapte găște potcovite (teatru)*
- Șt. Bezdechi**
- *Tristia — traducere după Ovidius*
  - *Gânduri și chipuri din Grecia veche*
  - *Antologia liricilor greci*
  - *Sportul la Elini*
- Al. Iacobescu**
- *Elegii și poeme*
  - *Lauri și purpură*
  - *Icoane din Bosfor*
- C. Argintaru**
- *Monumentul Durerii*
  - *Agonia soarelui*
- Sera Furpa**
- *Surprinși în intimitate*
  - *Bătea un vânt de nebunie*
- Al. Negură**
- *Răutăți mici pentru oamenii mari*
- Ion Th. Ilea**
- *Inventar rural*
- Sabina Paulian**
- *Salba Ielelor*
  - *Subt vraja umbrelor*
- M. Olinescu**
- *Gravuri pe temă*

HYPERION

REVISTĂ LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ
DIRECTOR: C. ARGINTARU

APARE LA INCEPUTUL FIECĂREI LUNI
REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
CLUJ, CALEA DOROBANȚILOR NO. 60.

ABONAMENTE NUMAI ANUALE:
PENTRU PARTICULARI 200 LEI
PENTRU INSTITUȚUNI 500 LEI
IN STREINĂTATE 500 LEI
IN COMERȚ NU SE GĂSEȘTE

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ S. A., CLUJ